

Originalni naučni rad

Primjena cistatina C u određivanju jačine glomerularne filtracije kod oboljelih od tipa 2 dijabetes melitusa

Ivona Risović¹, Snježana Popović-Pejičić², Vlastimir Vlatković²

¹Internacionalni dijaliza centar, Laktaši, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

²Univerzitetna bolnica-Klinički centar, Banja Luka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina

Kratak sadržaj

Uvod. Funkcija bubrega se u praksi najčešće procjenjuje izračunavanjem jačine glomerularne filtracije (JGF) na osnovu koncentracije kreatinina u serumu. Primjena relativno novijeg parametra, cistatina C pokazala se pouzdanom i osjetljivom u procjeni bubrežne funkcije. Cilj rada je bio da se kod oboljelih od dijabetes melitusa (DM) tipa 2 odredi JGF pomoću 24-časovnog klirensa kreatinina, primjenom jednačina iz serumskog kreatinina i cistatina C, te da se utvrdi stepen senzitivnosti i specifičnosti primjenjenih metoda.

Metode. Šezdeset ispitanika, dobi od 40-70 godina starosti, podijeljeno je u dvije grupe od po 30 ispitanika: grupa oboljelih od DM tipa 2 i kontrolna grupa. Za određivanje JGF korišćen je 24-časovni klirens kreatinina, jednačine prema *Modification of Diet in Renal Disease* (MDRD) za kreatinin i *Chronic Kidney Disease Epidemiology* (CKD-EPI) za cistatin C.

Rezultati. Prosječne vrijednosti serumskog cistatina C su bile statistički značajno više kod oboljelih od DM u poređenju sa kontrolnom grupom ($p < 0,001$). Utvrđena je statistički visoko značajna pozitivna korelacija između JGF izračunate pomoću jednačina koje koriste koncentracije kreatinina i cistatina C u serumu ($r = 0,74$, $p < 0,001$). Jednačina po CKD-EPI pokazala je veću senzitivnost i specifičnost kod svih ispitanika. Ova senzitivnost je bila izraženija kod oboljelih od DM i iznosila je za CKD-EPI 0,938, za MDRD 0,878, za 24-časovni klirens kreatinina 0,818, a specifičnost za CKD-EPI 0,878, za MDRD 0,867, a za 24-časovni klirens kreatinina 0,802.

Zaključak. Koncentracija cistatina C u serumu se pokazala kao pouzdan, senzitivan i specifičan parametar za izračunavanje JGF, posebno osjetljiv kod osoba sa blagim smanjenjem funkcije bubrega.

Ključne riječi: dijabetes melitus, cistatin C, kreatinin, jačina glomerularne filtracije

Adresa autora:
Dr Ivona Risović, mr sc.
Maksima Gorkog 15
78 000 Banja Luka
ivona.risovic@gmail.com

Uvod

Jačina glomerularne filtracije (JGF) se definiše kao volumen plazme koju glomeruli filtriraju u jedinici vremena [1,2]. Određuje se metodom klirensa supstanci. Klirens neke supstance predstavlja određeni volumen krvi koji se u jedinici vremena očisti od te supstance. Promjene u JGF mogu biti prvi znak oštećenja bubrežne funkcije [2]. Prema vodiču Američke Nacionalne fondacije za bubrege predložena je podjela hronične bubrežne bolesti u stadijume u zavisnosti od JGF [3]. Idealan marker za procjenu JGF je supstanca koja se stvara u organizmu u konstantnoj količini, filtrira se u glomerulima, ne sekretuje se u tubulima i ne vraća se u cirkulaciju [2,4]. Metode zlatnog standarda za određivanje JGF poput klirensa inulina ili primjene radioizotopa se rijetko primjenjuju u kliničkoj praksi [1,2]. U svakodnevnom radu JGF se određuje iz nivoa kreatinina u serumu i urinu metodom klirensa endogenog kreatinina ili primjenom jednačina izvedenih iz serumske koncentracije kreatinina [2,3]. Kod oboljelih od tipa 2 dijabetes melitusa (DM) treba odmah po postavljanju dijagnoze bolesti da se izračuna JGF na osnovu koncentracije kreatinina u serumu, a potom najmanje jednom godišnje, nezavisno od stepena albuminurije. Za izračunavanje JGF preporučuje se primjena jednačina po *Modification of Diet in Renal Disease (MDRD)* ili *Chronic Kidney Disease Epidemiology (CKD-EPI)* [5].

Na vrijednosti kreatinina utiče dob, pol, rasa, ishrana i konstitucija. Zato se kreatinin ne smatra najpreciznijim parametrom za procjenu bubrežne funkcije [4,6]. Niskomolekularni proteini, poput cistatina C su pokazali veću pouzdanost u procjeni bubrežne funkcije, u odnosu na dosadašnje metode koje se baziraju na kreatininu. Cistatin C se filtrira u glomerulima, reapsorbuje u tubulima i ne vraća se u cirkulaciju [6,7]. Slično kao i za serumski kreatinin, postoji više jednačina za određivanje JGF iz serumske koncentracije cistatina C [8]. Ovaj parametar je pokazao dobru korelaciju sa metodama zlatnog standarda za određivanje JGF [1,4]. Cistatin C se do sada pokazao i kao osjetljiv parametar za procjenu početnog oštećenja bubrežne funkcije, što kod oboljelih od DM omogućava prevenciju i preduzimanje mjera u usporavanju ili zaustavljanju progresije hronične bubrežne bolesti i razvoju terminalne

bubrežne insuficijencije [9,10].

Cilj rada je bio da se kod oboljelih od DM tipa 2 odredi JGF pomoću 24-časovnog klirensa kreatinina, primjenom jednačina iz serumske koncentracije cistatina C i kreatinina, te da se utvrdi stepen senzitivnosti i specifičnosti JGF određene tim metodama.

Metode rada

Studija je sprovedena na Odjeljenju endokrinologije Univerzitetske bolnice- Kliničkog centra u Banjoj Luci, u periodu od jula 2011. godine do februara 2012. godine. Studijom je obuhvaćeno 60 ispitanika u dobi od 40-70 godina starosti, koji su bili podijeljeni u dvije grupe od po 30 ispitanika: prva grupa su bili oboljeli od DM tip 2 i druga kontrolna grupa, zdravi ispitanici. Ispitivanje je sprovedeno uz poštovanje Helsinške deklaracije o medicinskim istraživanjima i principima dobre naučne prakse. Saglasnost za protokol istraživanja odobrio je Etički komitet Univerzitetske bolnice-Kliničkog centra u Banjoj Luci. Prosječno trajanje DM bilo je 10,16±8,74 godina. Zbog mogućeg uticaja na vrijednosti cistatina C u serumu iz ispitivanja su isključeni bolesnici sa akutnim dijabetičkim komplikacijama, poremećajem funkcije štitaste žlijezde (hipotireoidizam i hipertireoidizam), malnutricijom, srčanom dekompenzacijom, znacima zapaljenjskog procesa, te oni koji su u terapiji imali kortikosteroide [7,11].

Sistolni i dijastolni krvni pritisak mjereni su aneroidnim sfingomanometrom firme *Welch Allyn* prije fizikalnog pregleda. Hipertenzija je kod oboljelih od DM tipa 2 definisana kao vrijednosti krvnog pritiska >140/80 mmHg, prema smjernicama Američke Dijabetološke Asocijacije iz 2014. godine ili ukoliko su ispitanici koristili antihipertenzivne lijekove [5]. Izračunavanje indeksa tjelesne mase (*Body Mass Index, BMI*) za procjenu i praćenje stanja uhranjenosti vršeno je prema *Quetelet*-ovoj formuli: $BMI = \text{tjelesna težina u kg} / (\text{tjelesna visina u m})^2$.

Biohemijske analize krvi i urina rađene su u Zavodu za laboratorijsku dijagnostiku Univerzitetske bolnice-Kliničkog centra u Banjoj Luci. Uzorci krvi i urina za laboratorijsku obradu uzimani su ujutru. Uzimanjem anamnestičkih podataka i uvidom u medicinsku

dokumentaciju utvrđeni su dužina trajanja DM, prisustvo komorbiditeta i terapija koju su bolesnici koristili. Cistatin C u serumu je određivan imunoturbidimetrijskom metodom, primjenom Roche komercijalnih testova, na aparatu Cobas 6000, firme Roche. Referentne vrijednosti, prema upustu proizvođača su 0,47 - 1,09 mg/l. Na aparatu AU 680, firme Olympus određivani su: kreatinin u serumu puferiranom kinetičkom Jaffe-ovom reakcijom bez deproteinizacije; glikemija enzimatskom metodom sa heksokinazom i glikolizirani hemoglobin (HbA1c%) testom inhibicije lateks aglutinacije. Na osnovu koncentracije kreatinina u urinu i serumu i minutnog volumena urina izračunat je 24-časovni klirens kreatinina. Dobijena vrijednost je korigovana prema DuBois formuli za površinu tijela TP (m²) = 0,20247 x tjelesna visina (m)^{0,725} x tjelesna težina (kg)^{0,425}, uz pomoć elektronskog kalkulatora [12]. Uz pomoć elektronskog kalkulatora izračunata je JGF prema MDRD i CKD-EPI jednačini [13]. JGF(MDRD) (ml/min/1,73m²) = 186 x kreatinin^{-1,154}(μmol/l) x godine^{-0,203} (x 0,742 ukoliko je osoba ženskog pola). JGF (CKD-EPI) (ml/min/1,73m²) = 76,7 x Cistatin C^{-1,19} [14].

Za obradu i analizu podataka u radu primijenjene su metode deskriptivne statistike. Za upoređivanje razlika između grupa korišćen je X² test kontigencije, za upoređivanje srednjih vrednosti obilježja korišćen je Student-ov t-test za nezavisne uzorke (ako razlika varijansi posmatranih obilježja nije statistički značajna)

i neparametarski Mann-Whitney test (ako je razlika u varijansama posmatranih obilježja statistički značajna). Za utvrđivanje stepena povezanosti (korelacije) posmatranih obilježja korišćena je Pearson-ova parametarska korelacija. Stepenn senzitivnosti i specifičnosti određivan je primjenom binarne logističke regresije, nakon koje su uporedno predstavljene ROC krivom. Prag značajnosti bila je vjerovatnoća 0,05. Za statističku analizu, tabelarne i grafičke prikaze rezultata korišćeni su MS Office Word 2007 i MS Office Excel 2007, SPSS 16.0 for Windows.

Rezultati

U tabeli 1 prikazani su demografski, klinički i laboratorijski podaci o ispitanicima. Prosječne vrijednosti glikemije natašte, HbA1c i dijastolnog krvnog pritiska u grupi oboljelih od DM su bile iznad preporučenih. Za regulaciju glikemije 15 bolesnika koristilo je insulin, 12 bolesnika oralne antihiperglikemike, a 3 bolesnika su imala kombinaciju oralne i insulinske terapije. Prosječne vrijednosti serumskog cistatina C su bile statistički značajno više kod oboljelih od DM u poređenju sa kontrolnom grupom (p <0,001), za razliku od prosječnih vrijednosti serumskog kreatinina i 24-časovnog klirensa kreatinina koje su bile u okviru referentnih vrijednosti. Prosječne vrijednosti JGF su bile smanjene kod oboljelih od DM. U grupi obolje-

Tabela 1. Demografski, klinički i laboratorijski podaci o ispitanicima

Parametar	Oboljeli od DM tipa 2	Kontrolna grupa	Statistička značajnost
Pol (žene / muškarci)	15/15	14/16	nz
Dob, godine	60,1 ± 8,5	58,03 ± 6,23	nz
TA sistolni, mmHg	132,16 ± 15,40	132,17 ± 15,41	nz
TA dijastolni, mmHg	81,17 ± 7,15	78,0 ± 6,36	nz
BMI, kg / m ²	28,53 ± 4,24	23,36 ± 8,51	p <0,05
Glukoza, mmol/l	11,54 ± 4,31	5,26 ± 0,53	p <0,05
HbA1c, %	10,24 ± 2,47	-	
Kreatinin, μmol/l	91,10 ± 59,09	83,6 ± 9,71	nz
Cistatin C, mg/l	1,21 ± 0,49	0,71 ± 0,77	p <0,001
24-časovni klirens kreatinina, ml/min/ 1,73m ²	97,25 ± 23,16	93,86 ± 37,15	nz
JGF po MDRD, ml/min/ 1,73m ²	80,2 ± 23,86	95,96 ± 5,14	p <0,05
JGF po CKD-EPI, ml/min/ 1,73m ²	83,56 ± 30,12	98,53 ± 15,04	p < 0,05

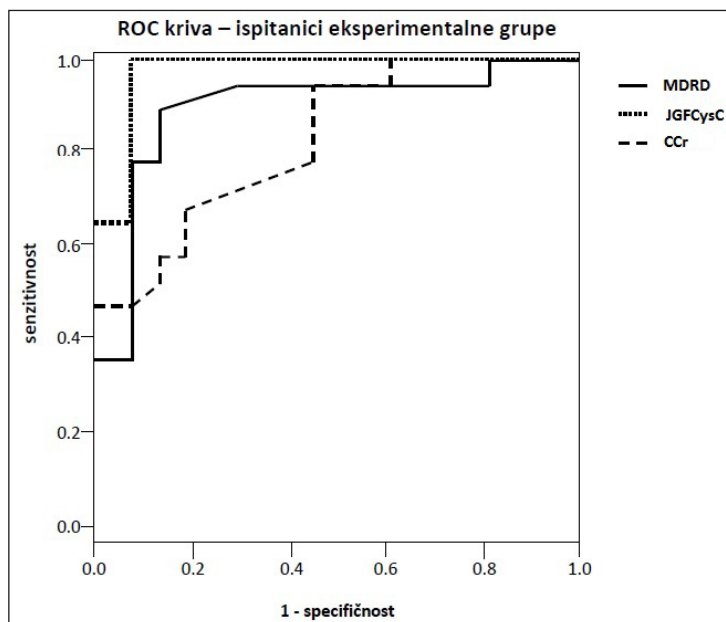
Rezultati prikazani kao srednja vrijednost ± standardna devijacija (X ± SD); nz - nije značajno; BMI- indeks tjelesne mase; TA- krvni pritisak; HbA1c-hemoglobin A1c; JGF- jačina glomerularne filtracije; MDRD - Modification of Diet in Renal Disease; CKD-EPI- Chronic Kidney Disease Epidemiology

lih od DM, kod 4 ispitanika, prema CKD-EPI, i 3 ispitanika prema MDRD jednačini, uočene su vrijednosti JGF <math>< 60 \text{ ml/min/1,73m}^2</math>. Utvrđena je statistički visoko značajna pozitivna korelacija između JGF izračunate prema jednačinama iz serumske koncentracije kreatinina i cistatina C ($r = 0,74, p < 0,001$). Cistatin C nije pokazao statistički značajnu korelaciju sa dobi, polom i BMI kod oboljelih od DM tipa 2. U ovoj grupi ispitanika vrijednosti serumskog cistatina C pokazale su statistički značajnu pozitivnu korelaciju sa sistolnim krvnim pritiskom ($r = 0,46, p < 0,05$), trajanjem DM ($r = 0,31, p < 0,05$) i vrijednostima HbA1c ($r = 0,38, p < 0,05$). Veća pouzdanost cistatina C u procjeni JGF pokazana je primjenom binarne logističke regresije na osnovu traženih parametara, te analizom ROC krive. Dobijeni rezultati su pokazali da je CKD-EPI jednačina bila osjetljivija i specifičnija za procjenu JGF. Ovo je bilo naročito izraženo u grupi oboljelih od DM gdje je senzitivnost za CKD-EPI bila 0,938, za MDRD 0,878, a za klirens kreatinina 0,818. Specifičnost za CKD-EPI je bila 0,878, za MDRD 0,867, za klirens kreatinina 0,802. Ovo je prikazano grafički ROC krivom na kojoj se vidi da oblast koju pokriva CKD-EPI iznosi 0,973, MDRD 0,887, a 24-časovni klirens kreatinina 0,819 (Grafikon 1).

Diskusija

Određivanje JGF predstavlja jednu od najčešćih metoda za procjenu bubrežne funkcije, koja odražava stanje i funkciju nefrona [1-4]. S obzirom da DM predstavlja jedan od vodećih uzroka hronične bubrežne bolesti, preporuke su da se evaluacija bubrežne funkcije kod oboljelih od tipa 2 DM uradi odmah po postavljanju dijagnoze bolesti [5]. Jedan od glavnih ciljeva procjene bubrežne funkcije kod oboljelih od DM jeste da se otkriju bolesnici sa oštećenjem bubrega u ranoj fazi, kako bi se preduzele mjere sa ciljem da se uspori dalja progresija bubrežnog oštećenja [6]. Ovo prvo ispitivanje treba da obuhvati određivanje nivoa albumina u urinu i vrijednosti kreatinina u serumu. Na osnovu vrijednosti serumskog kreatinina se izračunava JGF primjenom matematičkih jednačina. Kod oboljelih od DM preporučuje se primjena MDRD ili CKD-EPI jednačine za izračunavanje JGF [5]. Značaj određivanja JGF u ovoj populaciji je u tome što može da postoji smanjena JGF bez prisustva albuminurije [5]. U našem istraživanju JGF je određivana primjenom jednačina za procjenu JGF na osnovu koncentracije kreatinina i cistatina C.

Kod oboljelih od DM utvrđene su povišene

CCr-24-časovni klirens kreatinina; JGFCys - JGF izračunata pomoću CKD-EPI jednačini za cistatin C; MDRD - JGF izračunata pomoću MDRD jednačine

Grafikon 1. ROC krive za jačinu glomerularne filtracije određenu pomoću CKD-EPI jednačine za cistatin (JGFCys), MDRD jednačine i 24-časovnog klirensa kreatinina (CCr). CKD-EPI jednačina je senzitivnija i specifičnija u određivanju JGF u odnosu na MDRD jednačinu i 24-časovni klirens kreatinina (CKD-EPI: ROC oblast: 0,973, standardna greška - SE: 0,076, $p < 0,000$; MDRD: ROC oblast: 0,887, SE: 0,067, $p < 0,000$; CCr: ROC oblast: 0,819, SE: 0,076, $p < 0,003$).

prosječne vrijednosti serumskog cistatina C, za razliku od prosječnih vrijednosti serumskog kreatinina i 24-časovnog klirensa kreatinina, koje su bile u okviru referentnih kod obje grupe ispitanika. Povišene vrijednosti cistatina C i normalne vrijednosti kreatinina u serumu, pokazuju da je cistatin C osjetljiv na promjene u "slijepom opsegu kreatinina" [15,16]. Poznato je da se normalne vrijednosti kreatinina u serumu mogu održavati sve dok se bubrežna funkcija ne ošteti za polovinu od normalne. Pucci i saradnici [9] su u svom istraživanju pokazali prednost cistatina C, u odnosu na kreatinin, za procjenu početnog oštećenja bubrežne funkcije kod oboljelih od oba tipa DM. Cistatin C je u njihovom istraživanju bio povišen kada su vrijednosti JGF bile blizu referentnih vrijednosti (90ml/min/1,73m²) ili u opsegu od 60 do 90 ml/min/1,73m². Stoga su zaključili, da cistatin C omogućava ranu detekciju, prevenciju i liječenje dijabetesne nefropatije. U našem istraživanju vrijednosti cistatina C su bile u značajnoj korelaciji sa glavnim faktorima rizika za oštećenje bubrežne funkcije u DM: vrijednostima sistolnog krvnog pritiska, HbA1c i dužinom trajanja DM. Ovu povezanost su utvrdili i drugi autori [9,15]. Cistatin C nije pokazao značajnu korelaciju sa dobi, polom i BMI kod oboljelih od DM, što mu daje prednost u odnosu na kreatinin. Bevc i saradnici [16] su u svom istraživanju pokazali da je cistatin C dobar pokazatelj JGF kod gojaznih osoba i osoba sa DM tipa 2. Oni su zaključili da on ne može u potpunosti da zamijeni metode „zlatnog standarda“ za izračunavanje JGF, ali može da pomogne u selekciji bolesnika za primjenu tih invazivnih metoda. Perkins i saradnici [17] su pratili vrijednosti JGF kod oboljelih od DM tokom četiri godine. Vrijednosti JGF izračunavane su pomoću jednačina iz serumskih vrijednosti cistatina C i kreatinina, te upoređivane sa klirensom jotalamata kao metodom „zlatnog standarda“ za određivanje JGF. Vrijednosti JGF iz serumskog cistatina C su imale bolju korelaciju sa jotalamatom i pratile su promjene JGF koje su se dešavale

tokom vremena [17]. Ležaić i saradnici [18] su istraživali da li cistatin C može da bude prediktor odbacivanja bubrežnog grafta. Pored cistatina C, određivan je serumski kreatinin, 24-časovni klirens kreatinina, proteinurija, te izračunavana JGF prema jednačinama za cistatin C i kreatinin. Period praćenja je bio pet godina. Rezultati su pokazali da su cistatin C, ali i serumski kreatinin i proteinurija, dobri prediktori odbacivanja grafta [18].

Određivanjem senzitivnosti i specifičnosti primjenjenih metoda u određivanju JGF utvrđeno je da je CKD-EPI jednačina imala najveću senzitivnost i specifičnost, koja je bila izraženija u grupi oboljelih od DM. Na prikazu ROC krive je oblast koju pokriva CKD-EPI iznosila 0,973, za MDRD 0,887, a za klirens kreatinina 0,819. El-Shafey i saradnici [19] su pokazali da je oblast koju pokriva ROC kriva bila najviša za jednačinu JGF iz cistatina C u odnosu na jednačinu iz kreatinina i 24-časovni kreatinin. Slične rezultate pokazao je MacIsaac sa saradnicima [20]. Oni su kod oboljelih od DM tipa 2 upoređivali jednačine JGF izračunate iz serumskog cistatina C i kreatinina, te dobijene vrijednosti JGF upoređivali sa referentnom metodom, odnosno klirensom dietilen-tri-aminopentaacidna kiselina. Najveća oblast ROC krive bila je JGF iz cistatina C (97,9%). Ovi rezultati upućuju da je cistatin C osjetljiv i pouzdan parametar za izračunavanje JGF.

Zaključak

Određivanje JGF je obavezan dio procjene bubrežne funkcije kod oboljelih od DM. U ovom istraživanju cistatin C se pokazao kao osjetljiv, specifičan i pouzdan parametar u određivanju JGF. Zbog svoje relativno visoke cijene, cistatin C za sada ne spada u rutinske parametre za procjenu bubrežne funkcije namijenjene širokoj upotrebi.

Autori izjavljuju da nemaju sukob interesa.
The authors declare no conflicts of interest.

Literatura

1. Woo KS, Choi JL, Kim BR, Kim JE, Han JY. Clinical usefulness of serum cystatin C as marker of renal function. *Diabetes Metab J* 2014;38(4):278-84.
2. Hojs R, Bevc S, Ekart R, Gorenjak M, Puklavec M. Serum cystatin C as an endogenous marker of renal function in patients with mild to moderate impairment of kidney function. *Neph Dial Transplant* 2006;21:1855-62.
3. National Kidney Foundation. K/DOQI Clinical Practice Guidelines for Chronic Kidney Disease: Evaluation, Classification and Stratification. *Am J Kidney Dis* 2002;39(suppl 1):S1-S266. Available from: https://www.kidney.org/sites/default/files/docs/ckd_evaluation_classification_stratification.pdf Accessed June 15, 2015
4. KDIGO 2012 Clinical Practice Guideline for the Evaluation and Management of Chronic Kidney Disease. *Kidney Int* 2013;3(Suppl 1):S5-14. Available from: http://www.kdigo.org/clinical_practice_guidelines/pdf/CKD/KDIGO_2012_CKD_GL.pdf Accessed June 15, 2015
5. American Diabetes Association. Standards of Medical Care in Diabetes-2014. *Diabetes Care* 2014;37(Suppl 1):S14-80.
6. Walczak K, Rosniak-Bak K, Paradowski M, Moczulski D. Cystatin C as a marker of renal function in diabetic kidney disease. *Diabet Dosw Klin* 2009;9(2):69-72.
7. Brguljan PM, Cimerman N. Human Cystatin C. *Turk J Biochem* 2007;32(3):95-103.
8. Beauvieux M.C, Le Moigne F, Lasseur C, et al. New predictive equations improve monitoring of kidney function in patients with diabetes. *Diabetes Care* 2007;30(8):1988-94.
9. Pucci L, Triscornia S, Lucchesi D, et al. Cystatin C and estimates of renal function: searching for better measure of kidney function in diabetic patients. *Clin Chem* 2007;53:480-8.
10. Fricker M, Wiesli P, Brande M, Schwegler B, Schmid C. Impact of thyroid dysfunction on serum cystatin C. *Kidney Int* 2003;63:1944-7.
11. Bokenkamp A, Van Wil A E, Lentze M J, Stoffel-Wagner B. Effect of corticosteroid therapy on serum cystatin C and β 2-Microglobulin concentrations. *Clin Chem* 2002;48:1123-6.
12. Body Surface Area - Cornell University Available from: <http://www-users.med.cornell.edu/~spon/picu/calc/bsacalc.htm> Accessed March 26, 2014
13. National Kidney Foundation. Calculator For Health Care Professionals. Available from: http://www.kidney.org/professionals/KDOQI/gfr_calculator Accessed March 18, 2014
14. National Kidney Foundation. Cystatin C. Available from: <https://www.kidney.org/atoz/content/CystatinC> Accessed March 18, 2014
15. Jeon YK, Kim MR, Huh JE, et al. Cystatin C as an early biomarker of nephropathy in patients with type 2 diabetes. *J Korean Med Sci* 2011;26:258-63.
16. Bevc S, Hojs R, Kart R, Završnik M, Gorenjak M, Puklavec L. Simple cystatin C formula for estimation of glomerular filtration rate in overweight patients with diabetes mellitus type 2 and chronic kidney disease. *Exp Diabetes Res* 2012;2012:1-8.
17. Perkins BA, Nelson RG, Ostrander BE, et al. Detection of renal function decline in patients with diabetes and normal or elevated GFR by serial measurements of serum cystatin C concentration: results of a 4-year follow-up study. *J Am Soc Nephrol* 2005;16:1404-12.
18. Lezaic V, Dajak M, Radivojevic D, Ristic S, Marinkovic J. Cystatin C and serum creatinine as predictors of kidney graft outcome. *Int Urol Nephrol* 2014;46(7):1447-54.
19. El-Shafey M, El-Nagar GF, Selim MF, El-Sorogy HA, Sabry AA. Is serum cystatin C an accurate endogenous marker of glomerular filtration rate for detection of early renal impairment in patients with type 2 diabetes mellitus? *Ren Fail* 2009;31(5):355-9.
20. MacIsaac RJ, Premaratne E, Jermus G. Estimating glomerular filtration rate in diabetes using serum cystatin C. *Clin Biochem Rev* 2011;32(2):61-7.

Application of cystatin C in estimating glomerular filtration rate in patients with type 2 diabetes mellitus

Ivona Risović¹, Snježana Popović-Pejičić², Vlastimir Vlatković²

¹International Dialysis Center Laktaši, the Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

²University Hospital – Clinical Center, Banja Luka, the Republic of Srpska, Bosnia and Herzegovina

Introduction. Kidney function is usually assessed by estimating the glomerular filtration rate (GFR) from serum creatinine. Application of a relatively newer parameter, cystatin C, has proven to be a reliable and sensitive method in estimating kidney function. The aim of this study is to estimate GFR in patients with type 2 diabetes mellitus (DM), using 24-hour creatinine clearance test and applying equations from serum creatinine and cystatin C, and to determine the sensitivity and specificity of these methods.

Methods. Sixty respondents, aged 40-70 years, were divided into two groups of 30: the group of patients with type 2 DM and the control group. 24-hours creatinine clearance test was used to estimate GFR, according to the equation *Modification of Diet in Renal Disease* (MDRD) for creatinine and *Chronic Kidney Disease Epidemiology* (CKD-EPI) for cystatin C.

Results. The mean values of cystatin C were significantly higher in patients with DM compared with the control group ($p < 0,001$). Highly significant positive correlation was determined between GFR estimated by the equations of serum creatinine and cystatin C ($r = 0,74$, $p < 0,001$). Equation by CKD-EPI has shown higher sensitivity and specificity in all patients. This sensitivity was more expressed in patients with type 2 DM and was for CKD-EPI 0.938 vs. 0.878 for MDRD vs. 0.818 for 24-hours creatinine clearance, and the specificity for CKD-EPI 0.878 vs. 0.867 for MDRD vs. 0.802 for 24-hour creatinine clearance.

Conclusion. In this study, the application of serum cystatin C has proven to be a reliable, sensitive and specific parameter for GFR estimation, especially in patients with mild decrease in GFR.

Keywords: diabetes mellitus, cystatin C, creatinine, glomerular filtration rate